

Nye befolkningsframskrivninger

**Helge Brunborg, Inger Texmon
og Silje Vatne Pettersen**

Statistisk sentralbyrå la nylig fram nye befolkningsframskrivninger både for landet som helhet og for alle kommuner. I tillegg er det laget en egen framskriving av innvandrerbefolkningen. De nye beregningene viser at Norge kan oppleve sterk befolkningsvekst i årene framover, særlig hvis den høye innvandringen fortsetter.

1. Innledning

Framskrivning av folkemengden er beregninger som viser hvordan folketallet, fordelt etter kjønn og alder, vil endre seg under gitte forutsetninger om fruktbarhet, dødelighet og flyttinger inn og ut av landet. I mange land gjøres beregningene bare på nasjonalt nivå, men i våre beregninger framskrives folkemengden dessuten etter region, slik at også innenlands flytting inngår i beregningene. Framskrivning av innvandrerbefolkningen gjøres ved hjelp av en separat modell, og foreløpig har denne ingen regional dimensjon.

Fordi det er stor usikkerhet om den framtidige utviklingen i de fire komponentene som inngår: *fruktbarhet, dødelighet, innenlands mobilitet*, og ikke minst i nivået for *nettoinnvandring*, består de nye befolkningsframskrivingene av en rekke beregninger der det er brukt ulike kombinasjoner av forutsetninger for komponentene. Denne gang er det imidlertid bare utarbeidet ett alternativ for innenlands flytting, i tillegg til et nullflyttingsalternativ. Forutsetningene har fått betegnelsene L (lav), M (mellom), H (høy), K (konstant) eller O (ingen flyttinger). Bokstavene som beskriver alternativene står alltid i denne rekkefølgen, og tabell 1 viser det konkrete innholdet i disse alternativene. Et gitt beregningsalternativ beskrives derfor ved fire karakterer, for eksempel angir navnet MMMM at mellomnivået er brukt for henholdsvis fruktbarhet, levealder for menn og kvinner, innenlands mobilitet og nettoinnvandring. Det er dette alternativet, iblant også omtalt som referansealternativet, som anses som det mest realistiske. Den store usikkerheten i framskrivingene illustreres ved lav- og høyalternativene. De alternativene som gir lavest og høyest nasjonal vekst, er henholdsvis LLML, der alle komponenter er forutsatt slik at de bidrar til lav befolkningsvekst, og HHMH, der alle komponenter bidrar til høy befolkningsvekst. Vi anser det imidlertid som lite realistisk at alle komponenter skal anta ytterverdiene

samtidig og for en lang tidsperiode. I boksene på neste side er det gitt en omtale av framskrivingsmodellene og en forklaring på de sentrale begrepene i tabell 1.

2. Forutsetninger om fruktbarhet

Det er denne gang regnet med litt høyere fruktbarhetsnivå i mellomalternativet enn i den forrige framskrivingen, som ble offentliggjort i desember 2005. Det er antatt et samlet fruktbarhetstall (SFT, se boks 1) på 1,85 barn per kvinne fra og med 2012, fordi SFT

Tabell 1. Oversikt over forutsetningene for framskrivingene 2008-2060

	Regi- stret	Alternativer				O
		L	M	H	K	
Samlet fruktbarhetstall (barn per kvinne)						
2007	1,90					
2017-2060		1,5	1,85	2,05		
Forventet levealder for nyfødte (år)						
Menn						
2007	78,24					
2060		84,0	86,3	87,9	78,2	
Kvinner						
2007	82,66					
2060		87,3	90,2	92,7	82,7	
Innenlands mobilitet						
2008-2060		Flyttemønster som i 2003-2007				0
Nettoinnvandring per år						
2007	39 500					
2008		39 600	40 000	44 200		0
2009		38 400	41 500	47 300		0
2040-2060		10 000	20 000	32 300		0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Helge Brunborg er seniorforsker ved Seksjon for demografi og levekårsforskning (hbr@ssb.no)

Inger Texmon er seniorrådgiver ved Seksjon for demografi og levekårsforskning (iet@ssb.no)

Silje Vatne Pettersen er førstekonsulent ved Seksjon for demografi og levekårsforskning (svp@ssb.no)

Framskrivningene er presentert i to pressemeldinger, «Befolkningsveksten fortsetter» (<http://www.ssb.no/folkfram/>) og «Sterk vekst i innvandrerbefolkningen» (<http://www.ssb.no/innvfram/>). Detaljerte tall kan finnes på <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/>.

Boks 1. Modeller for framskrivning av befolkningen

Framskrivingene utføres ved hjelp av tradisjonelle *kohort-komponent-modeller*. Den største forskjellen mellom de to framskrivingene er at framskrivingen av folkemengden (modellen BEFREG) utføres på regionalt nivå (94 økonomiske regioner og 430 kommuner), mens framskrivingen av innvandrerbefolkningen bare gjennomføres på nasjonalt nivå. På den annen side er innvandrerpopulasjonen delt inn i tre grupper etter opprinnelsesland (se egen boks) og dessuten delt inn etter om de er etterkommere (barn født i Norge av to utenlandsfødte foreldre) eller om de selv har innvandret. I begge modeller er det separate beregninger for menn og kvinner og for ettårige aldersklasser. Ved bruken av begge modellene gjøres det flere alternative forutsetninger om utviklingen i de demografiske komponentene.

For hvert år i framskrivingen med BEFREG-modellen er befolkningen ved utgangen av året lik fjorårets befolkning pluss innflyttinger og minus dødsfall og utflyttinger, for hver region, fødselskohort og kjønn. Unntaket er nullåringer, som settes lik antall fødte gjennom året, pluss innflyttede og minus utflyttede og døde nullåringer. I BEFREG beregnes tall for hver enkelt av de 430 kommunene i en egen nedbrytingsrutine, der det blant annet tas hensyn til de enkelte kommunenes aldersstruktur, forskjeller i fruktbarhet mellom kommuner i en region og forskjellene mellom kommunene når det gjelder registrert befolkningsvekst i en foregående periode.

I innvandrerframskrivingen er flyttinger inn og ut av landet spesifisert for hver av gruppene etter landbakgrunn. Gruppene av *innvandrere* øker bare ved ny innvandring, og gruppene av *etterkommere* bare gjennom fødsler. Alle gruppene er gjenstand for dødsfall, med like sett av sannsynligheter, som er forutsatt å være de samme for innvandrerbefolkningen som for befolkningen samlet. Når det gjelder flyttinger ut av landet, er utvandringssannsynlighetene spesifisert for hver av landgruppene. Den del av fødslene som skal inngå i innvandrerpopulasjonen, beregnes for en gitt landgruppe som summen av fødsler for de enkelte alderstrinn, multiplisert med den andel av kvinnene som får barn med en mann som også tilhører innvandrerbefolkningen (uavhengig av kvinnens alder). I beregningen av fødslene er kvinner fra Asia, Afrika og Latin-Amerika inndelt i to grupper – de som var voksne (det vil si 17 år eller eldre) ved innvandringen og de som innvandret som barn (se Foss 2006). Det er utarbeidet tre alternative sett av forutsetninger om innvandrerkvinnenes fruktbarhet.

I begge modellene er dødssannsynligheter og utvandringssannsynligheter spesifisert etter alder og kjønn. Det er forutsatt en årlig nettoinnvandring for hver av de tre landgruppene. Utvandringen beregnes ved hjelp av konstante utvandringssannsynligheter. Deretter blir antall innvandrere delt inn etter kjønn og alder etter en fordeling basert på registrerte tall for de foregående årene. Summen av nettoinnvandring for de tre landgruppene blir brukt i framskrivingen av folkemengden med modellen BEFREG.

Modellen for framskriving av innvandrerbefolkningen er, slik den framstår i dag, relativt enkel på noen punkter, blant annet er botid i Norge ikke tatt med som variabel. Både fruktbarhetsnivå og utvandringssannsynlighet avtar vanligvis med botid (Aalandslid 2005 og Foss 2006). Innvandrerbefolkningen inkluderer dessuten utvandring fra Norge som ikke er registrert. Innvandrere som ikke har lovlig oppholdsgrunnlag i Norge er derimot ikke med.

Se for øvrig Brunborg og Texmon (2006) for en omtale av framskrivingen av innvandrerbefolkningen i 2005.

Boks 2

Statistikkgrunnlaget

Befolkningsstatistikken omfatter personer som er registrert i folkeregisteret som bosatt i Norge, det vil si personer som bor her fast eller som har til hensikt å ha sitt faste bosted i Norge i minst et halvt år, og som har gyldig oppholdstillatelse (oppholdstillatelse trengs ikke av nordiske statsborgere).

Begreper

Forventet levealder er det antall år en person i en gitt alder kan forventes å leve under gjeldende dødelighetsforhold i en periode, som regel et kalenderår. Forventet levealder beregnes i en dødelighetstabell fra de aldersavhengige dødssannsynlighetene for et gitt år for hvert kjønn hver alder. Det er vanligst å beregne dette ved alder 0, det vil si forventet levealder ved fødselen.

Innvandrerbefolkningen består av bosatte personer med to utenlandsfødte foreldre, det vil si førstegenerasjonsinnvandrere som har innvandret til Norge og personer som er født i Norge med to foreldre som er født i utlandet. Personer med kun én utenlandsfødt forelder inngår ikke innvandrerbefolkningen.

Nettoinnvandring, også kalt innvandringsoverskudd, er forskjellen mellom antall personer som flytter inn og som flytter ut av landet i løpet av et kalenderår.

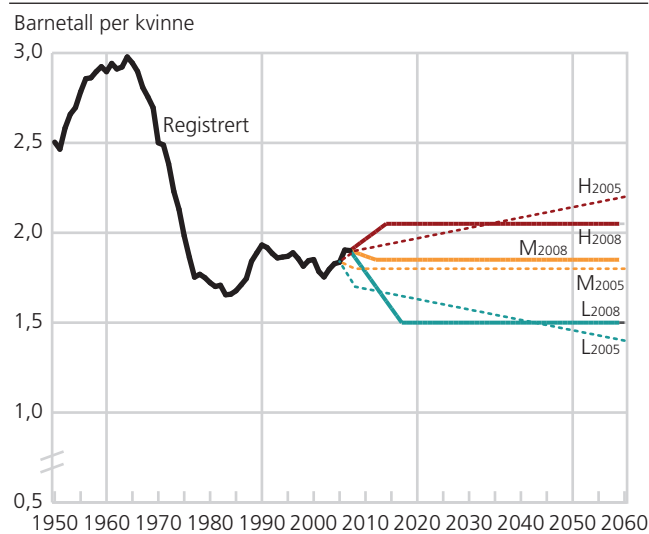
Samlet fruktbarhetstall (SFT) beregnes som summen av ettårige aldersavhengige fruktbarhetsrater 15-49 år. Dette kan tolkes som antall barn hver kvinne i gjennomsnitt vil føde under forutsetning av at fruktbarhetsmønsteret i perioden varer ved, og at dødsfall ikke forekommer. For at det ikke skal bli befolkningsnedgang på lang sikt, må SFT være større enn 2,06-2,07 barn (reproduksjonsnivået) når vi ser bort fra inn- og utvandring.

Sentralitet er en kommunes geografiske beliggenhet i forhold til tettsteder av ulike kategorier. Det er fire hovednivåer for sentralitet, 0-3. En kommune har sentralitet 3 når dens befolkningstygndepunkt ligger innenfor 75 minutters reisetid (90 minutter for Oslo) fra et tettsted med minimum 50 000 innbyggere (med raskeste transport-middel unntatt fly). Sentralitet 2 betyr at det er maksimalt 60 minutters reisetid til et tettsted med minimum 15 000 innbyggere, og sentralitet 1 vil si at det er maksimalt 45 minutters reisetid til et tettsted med minimum 5 000 innbyggere. Kommuner som ikke oppfyller noen av disse kriteriene, får sentralitet 0. Hvis en kommune oppfyller to eller flere kriterier samtidig, velges nivået med høyeste nummer. Standarden ble laget i 1994 på grunnlag av data fra Folke- og bolig tellingen 1990 (Statistisk sentralbyrå 1994).

har ligget over 1,8 de siste 20 år med unntak av årene 2001 og 2002 (figur 1). Et nivå på 1,85 barn per kvinne er høyt i europeisk sammenheng, men likevel under reproduksjonsnivået på 2,06-2,07.

På grunn av usikkerhet om utviklingen framover, blant annet om eventuell reduksjon i alder ved første fødsel, har vi i høyalternativet økt SFT til 2,05 fra og med 2014. Dette er så vidt lavere enn reproduksjonsnivået. Det er også en mulighet for at økonomisk tilbakegang og andre faktorer kan føre til at fruktbarheten i Norge etter hvert vil synke til nivået i Vest-Europa, der SFT for tiden er rundt 1,5 barn per kvinne. I lavalternativet ser

Figur 1. Samlet fruktbarhetstall 1950-2060, framskrevet i 2005 og 2008

vi for oss at en slik utvikling kan finne sted i løpet av ti år, dvs. til 2017.

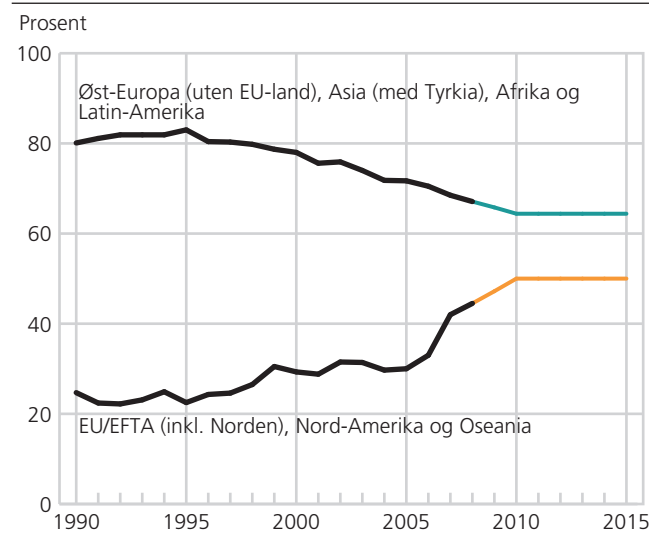
I motsetning til i 2005-framskrivningen, lar vi SFT være konstant etter noen år, etter en innfasing til nivåene beskrevet over. Dette er fordi vi ikke tror at fruktbarhetsnivået vil endres vesentlig utover dette. Siden 1960- og 1970-tallet er det skjedd store og ikke-reversible samfunnsendringer, slik som økt utdanning og yrkesdeltakelse for kvinner og innføring av effektive prevensjonsmetoder, som gjør en betydelig økning av SFT lite sannsynlig. Vi tror heller ikke at fruktbarhetsnivået vil synke til svært lave nivåer, det vil si til under 1,5 barn per kvinne, selv om dette ikke kan utelukkes.

For beregningen av innvandrerkvinnenes fødsler er det brukt ulike fødselsrater. Kvinner fra Europa og ikke-europeiske kvinner som var yngre enn 17 år da de flyttet til Norge første gang, har de siste årene hatt et SFT litt over gjennomsnittsnivået i Norge. For disse har vi derfor antatt at SFT vil nærme seg nivået for hele befolkningen ifølge de tre alternativene L, M og H.

Kvinner fra Afrika, Asia og Latin-Amerika som var 17 år eller eldre da de kom til Norge, skiller seg ut med betydelig høyere fruktbarhet enn andre, se Foss (2006). For disse har vi antatt at SFT vil utvikle seg omtrent som i FN's siste befolkningsframskrivninger for land med høy fruktbarhet (United Nations 2007). Det er en klar tendens til at innvandrere har noe høyere fruktbarhet enn både i hjemlandet og Norge de første årene etter innvandringen på grunn av familiegenes forening og familiedanning. De første årene av et ekteskap er det gjennomsnittlige fødselstallet som regel høyt.

For beregning av antall barn som skal inngå i innvandrerbefolkningen, må vi, som forklart i tekstboksen, gjøre anslag på den andel av innvandrerkvinnene som får barn med en mann som også tilhører innvandrerbefolkningen. Denne andelen har de siste årene økt sterkt

Figur 2. Andel innvandrede kvinner som får barn med en mann som også har innvandret. Registrert og framskrevet

for kvinner fra EU/EØS/EFTA, fra om lag 30 prosent i 2000 til 42 prosent i 2007, dvs. at en økende andel av kvinnene i denne gruppen flytter til Norge sammen med en mann (figur 2). Vi har antatt at denne andelen vil øke ytterligere noen år framover, til 50 prosent i 2010 og deretter være konstant. For kvinner fra andre land (dvs. bortsett fra EØS-området) har andelen vært høy, men avtakende, fra rundt 75 prosent i 2000 til 69 prosent i 2007. Vi antar at denne andelen vil synke ytterligere, til 64 prosent i 2010 og deretter.

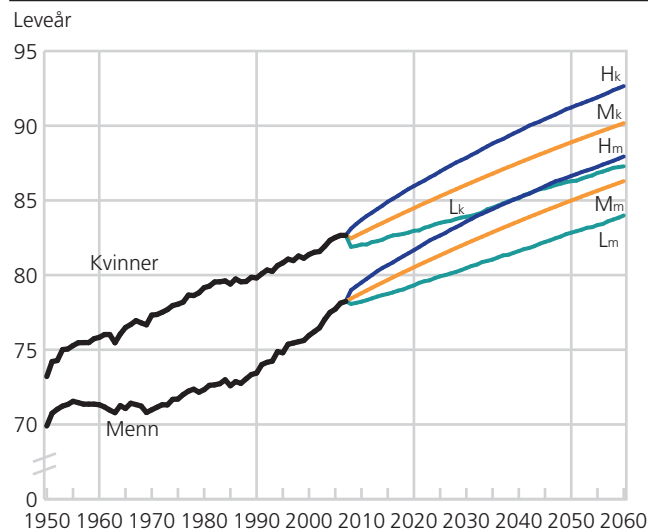
3. Forutsetninger om levealder

Befolkningens dødelighet har sunket gjennom en lang periode, og forutsetningene i våre beregninger bygger på en analyse av den historiske utviklingen i perioden 1900-2007. Analysen er utført med samme metode som sist (se Keilman og Dinh 2005).

Forventet levealder (se boks 2), har økt med rundt 27 år både for menn og for kvinner i løpet av disse drøyt hundre årene, til 78,24 år for menn og 82,66 år for kvinner i 2007. Økningen var langsommere i den siste halvdel i perioden enn når hele hundreåret vurderes under ett (gjennomsnittlig 0,15 leveår per kalenderår for menn og 0,17 for kvinner i perioden siden 1950, mot om lag 0,25 år for begge kjønn siden 1900).

I framskrivningen forutsettes det at dødelighetsnedgangen fortsetter (figur 3). I mellomalternativet, der forventet levealder øker til henholdsvis 86,3 år for menn og 90,2 år for kvinner i 2060, er endringstakten nær den samme som observert siden 1950, dvs. henholdsvis 0,14 og 0,15 år per kalenderår. Foruten mellomalternativet er det som figur 3 viser, formulert et lavalternativ og et høyalternativ der levealderen vokser noe langsommere eller raskere enn i mellomalternativet. I tillegg er det formulert et konstantalternativ med levealder lik nivået fra 2007, som vist i tabell 1. I mellomalternativet antas en samlet økning til 2060 på 8,1 år for menn og 7,5 år for kvinner og i lavalternativet en

Figur 3. Forventet levealder ved fødselen

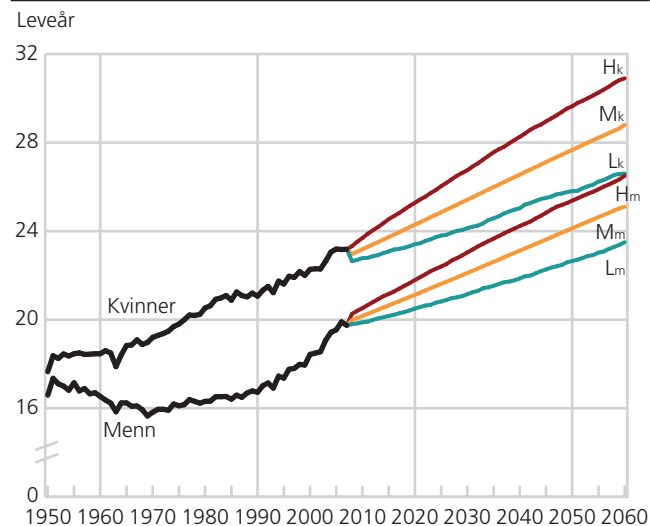

økning på 5,8 år for menn og 4,5 år for kvinner, mens levealderen i høyalternativet er forutsatt å øke med nær ti år for begge kjønn. Dødeligheten har vi forutsatt er den samme for innvandrerbefolkningen som for hele befolkningen, da forskjellene er små.

Veksten i levealderen vil trolig ikke flate ut med det første, men om den vil øke like raskt gjennom hele framskrivingsperioden, er selvsagt mer usikkert. Dødelighetsnedgangen for menn har variert ganske mye fra tiår til tiår gjennom siste halvdel av 1900-tallet, mens den har vært svært stabil for kvinner. Når det er lagt en så lang periode til grunn for analyse av trendene, er resultatet en tilnærmet parallell utvikling for menn og kvinner, mens en kortere observasjonsperiode kunne medført at levealderen for menn ville passere kvinnes, noe som synes å være urealistisk. Sammenliknet med framskrivingen fra 2005 har det markerte fallet i dødelighet i årene 2002-2006 først og fremst medført at utgangsnivået i det første framskrivingsåret er høyere. Siden analysen av trendene bygger på tilnærmet samme observasjonsperiode og samme metode, er endringstakten for levealderen ikke endret nevneverdig, og alt i alt medfører dette at nivået er noe høyere gjennom hele framskrivingsperioden når vi sammenlikner mellomalternativene for de to framskrivingene. Vi mener at konstantalternativet først og fremst har teoretisk interesse i og med at dødelighetsnedgangen har vært særlig sterk den siste femårsperioden.

Analysen som er gjennomført gir et sett av parametere som beskriver hvordan aldersmønsteret i dødelighetsnedgangen vil endres over tid. Observasjoner helt tilbake til år 1900 er med i beregningen, som innebærer at det forutsettes en fortsatt sterk nedgang i spedbarns- og barnedødelighet gjennom framskrivingsperioden. Men også blant de eldre er det forutsatt at dødeligheten vil gå ned framover, slik at antall forventede gjenstående leveår vil øke betydelig gjennom framskrivingsperioden, se figur 4, som viser hvor mange flere år 62-åringene

Figur 4. Forventet gjenstående leveår ved alder 62 år

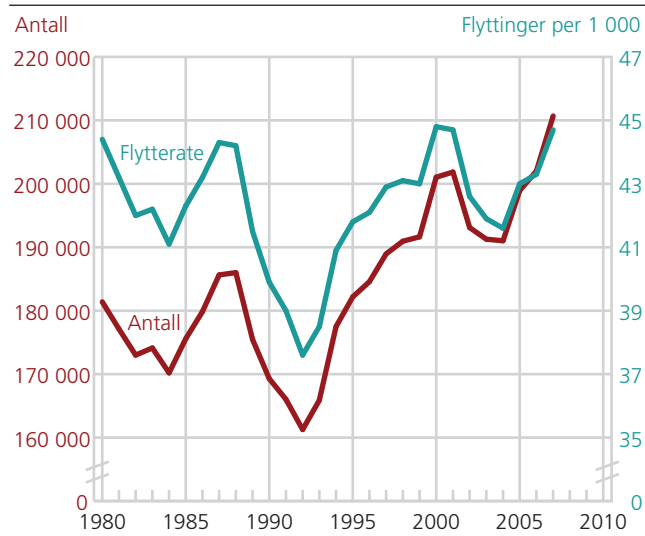
kan forvente å leve. Vi har valgt å se på levealderen ved 62 år fordi dette er en sentral parameter i pensjonsreformen som skal innføres i 2010.

4. Forutsetning om innenlandske flyttinger

Når det gjelder det innenlandske flyttemønsteret er det utviklingen de siste årene som legges til grunn for utviklingen framover. Endringer i mobilitetsnivået over en historisk periode kan beskrives ganske enkelt, slik det er gjort i figur 5, ved antall flyttinger mellom kommuner per kalenderår eller ved antall flyttinger relativt til befolkningens størrelse. I motsetning til dødelighet og levealder viser ikke mobiliteten noen entydig trend over tid, men snarere et forløp som til en viss grad følger svingninger i de økonomiske konjunkturerne. Således var det svært mange flyttinger i det siste observasjonsåret, 2007. I framskrivingsperioden har vi tatt utgangspunkt i flyttemønsteret i perioden 2003-2007, slik at mobilitetsnivået gjennom framskrivingsperioden er noe lavere enn 2007-nivået.¹

I framskrivingens beregning av innenlandske flyttinger er det imidlertid ikke bare det samlede mobilitetsnivået som legges til grunn, men utflyttingssannsynligheter fra de 94 regionene i modellen (se boks 2), spesifisert etter kjønn og alder. Stor betydning for den framtidige regionale fordelingen av befolkningen har også fordelingen av hvor de som er på flyttefot i et år, ender opp. Disse fordelingene varierer med (et aggregat av) de 94 regionene, kjønn og aldersgruppe, og er kalt flyttematriser. Med i materialet er også tilsvarende fordeling av hvor i landet innflytterne fra utlandet ender opp, basert på samme observasjonsperiode (2003-2007). Det er ikke bare mobiliteten som varierer over tid, det gjelder også mønsteret for hvor flyttestrømmene går. Mens det i første halvdel av 1970-tallet stort sett var balanse i flyttingene mellom de ulike delene av landet, har det i lange perioder etter dette vært en overvekt av flyttinger

Figur 5. Innenlandske flyttinger mellom kommuner og flyttinger per 1 000

inn til de største byene, mens hovedstrømmene ut av de største byene har vært til omlandet.

Ved flere tidligere framskrivninger har vi tatt utgangspunkt i ulike historiske perioder for å utforme flyttealternativene. I 2005-framskrivningen ble det derimot utformet tre alternativer med utgangspunkt i perioden 2000-2004. De ulike mobilitetsnivåene var i hovedsak knyttet til ungdoms utflyttingssannsynlighet, slik at denne i L-, M- og H-alternativene var henholdsvis mindre, lik og større enn observert i perioden 2000-2004. Denne gang har vi valgt å utforme bare ett alternativ for å framskrive innenlands flytting, med utgangspunkt i perioden 2003-2007. Den viktigste grunnen for dette er at det settet av alternativer vi lager for fruktbarhet, dødelighet og innvandring, i seg selv gir stor variasjon i resultatene – også på regionalt nivå. Samtidig har det vist seg vanskelig å utforme alternative sett av flytteforutsetninger som har slike egenskaper at flytting inn og ut av regionene vil ligge mellom de alternative banene.

5. Forutsetninger om nettoinnvandringen

Forutsetninger om den årlige nettoinnvandringen brukes både i framskrivningen av den nasjonale og regionale befolkningen og i framskrivningen av innvandrerbefolkningen. Innvandringsframskrivningen er i hovedsak basert på den historiske utviklingen i nettoinnvandring til og fra Norge og antakelser om den framtidige utviklingen i de internasjonale migrasjonsstrømmene. Nettoinnvandringen styres av mange forhold og har variert betydelig. Den påvirkes av forhold både i Norge og i fraflyttingslandene, av langsiktige utviklingstrekk og akutte kriser og situasjoner. Innvandringen vil også styres av hvilken innvandringspolitikk Norge fører. Det er vanskelig å forutsi utviklingen i disse forholdene, særlig på lengre sikt.

Norge har helt siden tidlig på 1970-tallet vært et innvandringsland. Det vi si at det er flere personer som innvandrer til Norge enn som utvandrer. Nettoinnvand-

ringen (se boks 2) varierer mye fra år til år, i takt med flyktningstrømmer, økonomiske konjunkturer og Norges innvandringspolitikk. Det er imidlertid det generelle bildet av langtidsutviklingen, det vil si nettoinnvandringen over tid, som ligger til grunn for framskrivningen. Enkelthendelser, slik som krig, katastrofer, politisk omveltning og påfølgende flyktningstrømmer til Norge (for eksempel Chile 1988, Bosnia-Hercegovina 1993, Kosovo 1999), vil ha liten betydning for framskrivningene med mindre man mener å se en langsiktig trend mot generelt mer krig og uro i verden og et fortsatt politisk ønske i Norge om å ta imot personer på flukt. De siste årenes rekordstore vekst i nettoinnvandringen fra Polen og andre nordeuropeiske land er også en utfordring for framskrivningen av innvandrerbefolkningen. Spørsmålet er om dette er å anse som en historisk betinget enkelt-hendelse (kortsiktig utvikling) eller om arbeidsinnvandringen fra de nye EU-landene innebærer et skift til et høyt nivå i lang tid fremover.

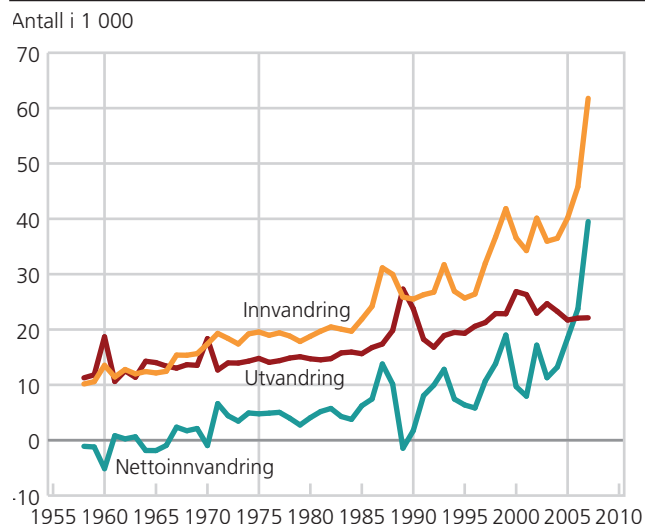
Historisk nettoinnvandring

Innvandringen til Norge de siste 40 årene kan deles inn i tre hovedfaser, og eventuelt en fjerde fase hvis vi tar med de siste års utvikling (figur 6). Den første fasen startet under høykonjunkturen på slutten av 1960-tallet. Det var behov for arbeidskraft innen servicenæring og industri, og det var i hovedsak unge menn fra Pakistan og Tyrkia som kom for å jobbe. Oljeprissjokket i 1973 og økonomiske nedgangstider ble fulgt av en innvandringsstopp i 1975. Den andre fasen av innvandringen kom på slutten av 1970-tallet og ble hovedsakelig preget av gjenforening mellom arbeidsinnvandrerne og deres familiemedlemmer. Disse var unntatt fra innvandringsstoppen (Vassenden 1997). Den tredje hovedfasen startet på midten av 1980-tallet og har i stor grad bestått av flyktninger og fortsatt familieinnvandring.

En fjerde fase preges igjen av arbeidsinnvandring, men denne gangen fra nye land innen EØS-området. I perioder med høykonjunktur, hvor arbeidsmarkedet og lønningene har vært mer attraktive i Norge enn i andre nærliggende land, har vi sett en jevn økning i arbeidsinnvandringen fra Sverige og nå også fra nye EØS-land. Nordiske borgere får automatisk arbeidstillatelse i Norge og kan enkelt flytte til og fra Norge i takt endringer i etterspørselen etter arbeidskraft. Tilnærmet fri flyt av arbeidskraft innenfor EØS-området innebærer at også EØS-borgere relativt enkelt får arbeidstillatelse i Norge. Strømmen av arbeidsinnvandrere fra Sverige ble raskt redusert da arbeidsmarkedet ble svekket i 1989 og 2000 (Aalandslid 2005). Det er sannsynlig at migrasjonen mellom Norge og de nye EØS-landene også vil variere med framtidige konjunktursvingninger i alle de aktuelle landene.

Kraftig vekst i innvandring fra EU/EØS/EFTA-land

På 1970-tallet lå nettoinnvandringen i gjennomsnitt på om lag 4 500 personer per år, med en årlig bruttoinnvandring på nesten 19 000 personer (figur 6). Deretter har nettoinnvandringen gradvis økt til gjennomsnittlig 13 600 personer i perioden 2001-2005, og en årlig

Figur 6. Årlig innvandring, utvandring og nettoinnvandring¹

¹ Omfatter all migrasjon, dvs. både for personer med og uten innvandrerbakgrunn.

bruttoinnvandring på 37 400. De siste årene har innvandringen til Norge vært rekordstor. I 2007 innvandret 61 774 personer til Norge. Dette er den høyest registrerte innvandringen noen sinne. Det var kun 22 122 personer som utvandret samme år, hvilket resulterte i en nettoinnvandring på 39 652 personer. Den kraftige veksten i innvandringen de siste årene skyldes i all hovedsak innvandring fra nye EU-medlemmer som Polen og Litauen, men også fra eldre EU-land som Tyskland. Per 1. januar 2008 hadde til sammen 459 614 personer i Norge innvandrerbakgrunn, dvs. to utenlandsfødte foreldre (se definisjon i boks 2). Innvandrerbefolkningen utgjør i dag nesten ti prosent av befolkningen.

Landgruppering

Landgrupperingen som benyttes i framskrivingene vises i boks 3 på denne siden. Bakgrunnen for inndelingen er en helhetlig vurdering av årsakene til innvandringen, migrasjonsatferd etter innvandring, reglene for arbeids- og bosettingstillatelse i Norge, omfanget av innvandringen hittil, geografisk avstand til opprinnelseslandet og demografisk atferd i Norge, det vil særlig si fødsler. Det er kun innvandrerbefolkningen som framskrives i innvandrerframskrivingen.

Landgrupperingen avviker fra SSBs framskriving i 2005 på to punkter. For det første er Bulgaria og Romania flyttet fra gruppe 2 (Øst-Europa uten EU/EØS/EFTA) til gruppe 1 i tråd med oppnådd EU-medlemskap 1. januar 2007 og EØS-medlemskap 1. august samme år. For det andre er Norden innlemmet i samme gruppe som EU/EØS/EFTA.

Det er flere grunner til at Norden i denne framskrivingen ikke lenger utgjør en egen gruppe. Den demografiske atferden til innvandrere fra de nordiske landene er svært lik den vi finner for innvandrere fra EU/EØS/EFTA, Nord-Amerika og Oseania. I tillegg er årsaken til innvandring fra Norden i stor grad den samme som for de øvrige landene i gruppen, særlig etter EU-utvidelsen

Boks 3. Landgruppering

1. EU/EØS/EFTA (inklusive Norden) (Sverige, Danmark, Grønland, Færøyene, Finland og Island, Belgia, Frankrike, Tyskland, Italia, Luxemburg, Nederland, Irland, Storbritannia, Hellas, Portugal, Spania, Østerrike, Kypros, Tsjekkia, Estland, Ungarn, Latvia, Litauen, Malta, Polen, Slovakia, Slovenia, Bulgaria, Romania, Sveits og Liechtenstein, samt småstatene i Europa), USA og Canada i **Nord-Amerika**, samt Australia, New Zealand og de andre landene i **Oseania**.

2. Øst-Europa uten EU/EØS/EFTA-land (Kroatia og Makedonia, Albania, Kosovo, Bosnia-Hercegovina, Serbia og Montenegro, Hviterussland, Moldova, Russland og Ukraina).

3. Afrika, Asia med Tyrkia og Latin-Amerika.

i 2004 og 2007. I dag er det først og fremst arbeid som driver innvandringen fra disse områdene, men også en del ekteskap og familieinnvandring. Rettighetene med hensyn til opphold og arbeid i Norge er i praksis nesten identisk for personer som er bosatt i de nordiske landene og i resten av EØS, selv om det ble innført overgangsregler for de nye EØS-landene². Innvandrere fra Nord-Amerika (primært USA og Canada) og Oseania (primært Australia og New Zealand) har imidlertid ikke de samme arbeids- og oppholdsrettighetene, og årsaken til innvandring ligger i større grad i ekteskap og familieinnvandring. Men innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania utgjør i dag kun 7 prosent av innvandrerbefolkningen i gruppe 1.

Høy, men avtagende innvandring fra EU/EØS/EFTA

Framskrivingen av innvandrerbefolkningen 2008-2060 preges i stor grad av de forutsetningene som ligger til grunn for antatt innvandring fra området EU/EØS/EFTA. Som nevnt har EU-utvidelsen ført til en svært kraftig vekst i arbeidsinnvandringen til Norge fra nye EU-land, særlig fra Polen og Litauen. Vi forventer at innvandringen fra EØS, Nord-Amerika og Oseania vil fortsette å stige i et par år fremover, deretter synke raskt mot 2020 og så holdes konstant fra 2040 (figur 7).³ Både i høyalternativet og lavalternativet forventes innvandringen fra dette området å ligge over nivået for de andre landgruppene i relativt lang tid fremover.

Høykonjunkturen i Norge med lav arbeidsledighet, stort behov for arbeidskraft og høyt lønnsnivå, har tiltrukket rekordmange arbeidsinnvandrere de siste årene, særlig innenfor bygg- og anleggssektoren. Fortsatt høy innvandring har sammenheng med at Norge trolig vil ha et høyere inntektsnivå og en lavere arbeidsledighet enn EU/EØS/EFTA i svært mange år framover. Selv om innvandringen fra de nyeste EU-medlemmene Romania og Bulgaria foreløpig ikke kan måle seg med innvandringen fra Polen, er det ikke usannsynlig at arbeidsinnvandringen fra disse landene kan øke på relativt kort sikt. Det ligger et ytterligere "innvandringspotensial" i land som forventes å oppnå EU-medlemskap i relativt nær fremtid, blant annet kandidatlandene Kroatia og Makedonia.⁴ På litt lengre sikt er det realistisk med økt innvandring til Norge fra de fleste land i vår andre land-

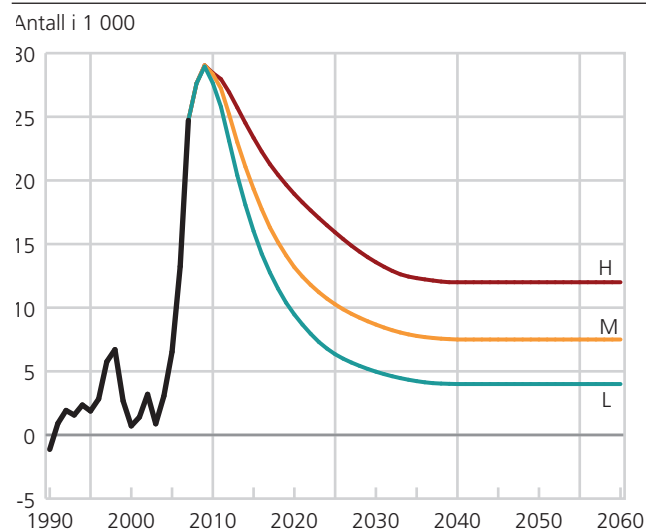
gruppe, i tillegg til Tyrkia fra den tredje landgruppen⁵. En utfasing av overgangsordningene og en forenkling av regelverket for rekruttering av arbeidstakere fra land både i og utenfor EØS-området kan også bidra til dette (St.meld. nr. 18 (2007-2008))⁶.

Ettersom Norge etter hvert sannsynligvis vil vende tilbake til en mer normal konjunktursituasjon, vil dagens høye nivå på nettoinnvandringen trolig være forbigående. Vi antar at den internasjonale uroen i finansmarkedet og svakere vekst i Norge vil føre til at ekspansjonen vil stoppe opp og at etterspørselen etter arbeidskraft reduseres. Ledigheten kan øke svakt de nærmeste årene på grunn av at vi går tilbake fra nåværende høykonjunktur til en mer normal situasjon. Vi ser paralleller til endringer i arbeidsmarkedet i 1989 og 2000, som førte til en reduksjon i innvandringsstrømmen fra Sverige. På lengre sikt vil Norges relative inntekt i forhold til andre land trolig falle i og med at oljeinntektene får mindre betydning⁷. Samtidig antar vi at veksten i arbeidsinnvandringen fra EU/EØS/EFTA vil flate ut og avta når lønninger og jobbmuligheter har bedret seg i mange av landene i det østlige Europa. I tillegg er det mulig at noe av innvandringspotensialet blant polakker allerede er tatt ut. Mye av den registrerte innvandringen fra Polen de siste årene har bestått av polakker som allerede oppholdt seg i Norge, men som så har fått arbeids- og bosettingstillatelse av mer varig karakter. På lengre sikt vil innvandringen fra det østlige Europa trolig gå ned også som en følge av at befolkningen i disse landene blir eldre, og at færre i produktiv/arbeidsdyktig alder velger å utvandre til Norge.

I framskrivingens mellomalternativ antar vi at nettoinnvandringen fra EU/EØS/EFTA når en topp i 2009, for deretter å synke raskt til 13 000 i 2020 og videre til 7 500 fra og med 2040. I følge lavalternativet forventer vi også en innvandringstopp allerede til neste år, og at nettoinnvandringsnivået deretter synker til henholdsvis 9 000 og 4 000. Høyalternativet forutsetter at nettoinnvandringen stiger til 48 000 i 2010, og at den synker gradvis til 19 000 i 2020 og 12 000 fra og med 2040 (figur 7).

Utviklingen fremover vil også være avhengig av i hvor stor grad arbeidsinnvandrerne velger å bringe familien til Norge og etablere seg her. Her er det stor usikkerhet og vanskelig å forutsi hvilke forhold som vil spille inn, og på hvilken måte den framtidige økonomiske utviklingen vil påvirke atferden. Den relativt korte avstanden tilbake til opprinnelseslandet (innenfor EU/EØS/EFTA) kan bidra til at arbeidsinnvandrerne raskt flytter dit arbeidsmarkedet anses som best, enten det er i opprinnelseslandet eller andre land innenfor EØS-området. Samme argument kan tale for en langt større grad av pendling mellom jobb i Norge og familie i opprinnelseslandet enn det vi er vant til å se blant arbeidsinnvandrere fra Pakistan og Tyrkia. Samtidig kan det se ut som at mange av dagens arbeidsinnvandrere har et langsiktig perspektiv på sitt opphold i Norge, og at de som har fått barn og/eller ektefelle i Norge, ønsker å bli boende (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet 2008).

Figur 7. Årlig nettoinnvandring for EU/EØS/EFTA, Nord-Amerika og Oseania¹

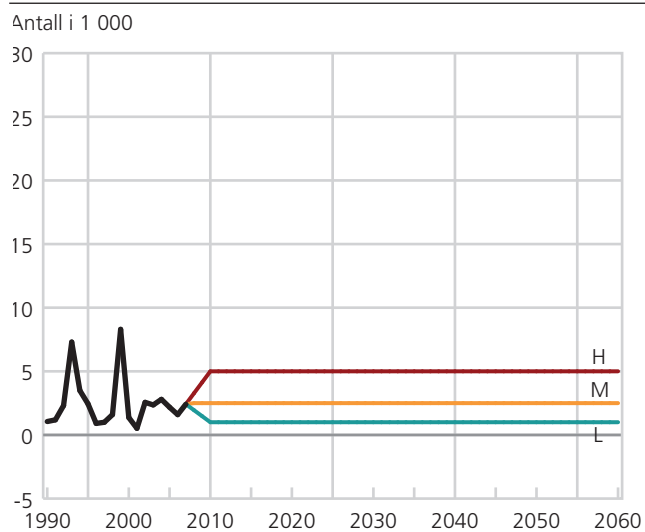
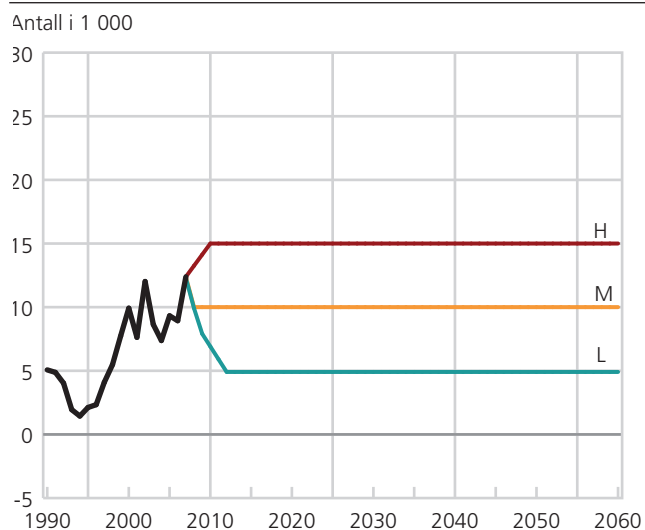
¹ Framskrivningen omfatter kun innvandrerbefolkningen.

UDI rapporterer dessuten om en kraftig økning i antall familieinnvandringer, særlig for polske og tyske borgere (Utlendingsdirektoratet 2008). Dette er i så fall et brudd med tidligere arbeidsinnvandring fra våre naboland, ettersom bare 30 prosent av arbeidsinnvandrere som kom til Norge på 1990-tallet, fortsatt er her i dag.

Andre landgrupperinger

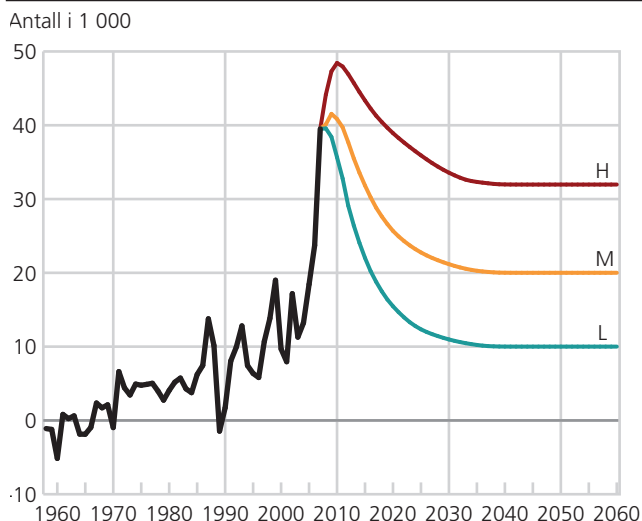
For de to andre landgruppene ligner forutsetningene mye på antakelsene ved SSBs forrige innvanderframskrivning i 2005. Innvandringen fra disse landene drives i dag i mindre grad av arbeid, men hovedsakelig av behovet for beskyttelse blant mennesker på flukt, og av familieinnvandring. Det er grunn til å tro at dette også vil være situasjonen framover. Krig og politisk uro i land utenfor EU/EØS/EFTA, Nord-Amerika og Oseania kan skape til dels spontane flyktningestrømmer til Norge, og disse kan variere sterkt i størrelse og omfang. I motsetning til arbeidsinnvandringen fra EØS lar innvandringen fra land utenfor dette området seg i større grad regulere. Politiske føringer og det til en hver tid gjeldende regelverket angående asyl, opphold på humanitært grunnlag og familieinnvandring, er med på å regulere nivået på innvandringen.

For nettoinnvandringen fra andre land i det østlige Europa har svingningene vært svært store (figur 8). Den omfattet i stor grad flyktninger fra konflikter i det tidligere Jugoslavia på 1990-tallet. Framtidig nettoinnvandring fra land i den tredje landgruppen er også svært usikker (figur 9). På noe sikt vil familieinnvandring til innvandrere fra de eldre innvandringslandene som for eksempel Pakistan, Tyrkia og Sri-Lanka avta. Familieinnvandringen til personer med bakgrunn fra Pakistan har allerede avtatt noe, fra 542 i 2002 til 356 i 2006. I mellomtiden vil nye innvandringsland komme til, primært nye flyktningeland. Fordi usikkerheten framover er så stor, lar vi nettoinnvandringen holdes konstant omtrent på gjennomsnittet for årene 2003-

Figur 8. Årlig nettoinnvandring fra Øst-Europa uten EU/EØS/ EFTA-land¹¹ Framskrivingen omfatter kun innvandrerbefolkningen.Figur 9. Årlig nettoinnvandring fra Afrika, Asia med Tyrkia og Latin-Amerika¹¹ Framskrivingen omfatter kun innvandrerbefolkningen.

2007 i mellomalternativet M (figur 8 og 9). I ytteralternativene L og H lar vi, i løpet av noen få år, nettoinnvandringen synke til gjennomsnittsnivået for andre halvdel av 1990-tallet, og stige til et noe høyere nivå enn i dag i høyalternativet. Deretter holdes det konstant i resten av framskrivingsperioden.

Forutsetningene omtalt i avsnittene ovenfor medfører at den samlede nettoinnvandringen i følge mellomalternativet øker med ca 2 000 fra 2007 til 2009, for deretter å falle raskt, til ca 26 000 i 2020 og videre til 20 000 fra og med 2040 (figur 10). For lavalternativet er nivået det samme i 2008 som i 2007. Deretter innebærer de forutsetningene som er lagt til grunn at nettoinnvandringen synker til 15 000 i 2020 og til 10 000 fra og med 2040. I høyalternativet er det lagt til grunn at den kraftige veksten fortsetter i noen år til, slik at nettoinnvandringen kommer opp i 48 000 i 2010. De valgte for-

Figur 10. Samlet nettoinnvandring¹¹ Perioden 1957-2007 omfatter all migrasjon, dvs. både fore personer med og uten innvandrerbakgrunn. Perioden 2008-2060 omfatter kun innvandrerbefolkningen.

utsetningene innebærer at innvandringen deretter avtar langsommere enn i de andre alternativene, til 39 000 i 2020 og 32 000 fra og med 2040.

6. Befolkningens størrelse og alderssammensetning framover

Framskrivingen viser at folketallet vil kunne øke sterkt fram til 2060. Den viktigste grunnen til dette er at innvandringsoverskuddet er forutsatt å øke ytterligere de nærmeste årene. Deretter bygger framskrivingen på at overskuddet vil avta, men fortsatt ligge på et relativt høyt nivå. Det er imidlertid stor usikkerhet knyttet til utviklingen i innvandringen. Folketallet vil trolig fortsette å stige de neste 52 årene, fra 4,7 millioner i 2008 til rundt 6,9 millioner i 2060, se figur 11. Alternativene som er laget viser at folketallet i 2060 trolig vil ligge et sted mellom 5,3 og 8,5 millioner. Folkemengden vil trolig passere 5 millioner i 2012.

Tabell 2 viser forskjellen i folketall i 2060 mellom referansealternativet MMMM og andre alternativer. Bortsett fra ytteralternativene LLML og HHMH, der komponentene er valgt slik at de gir henholdsvis lavest og høyest vekst, noe som er lite realistisk, er en komponent endret om gangen mens de andre holdes fast på mellomnivået. Vi ser for eksempel at lav fruktbarhet reduserer folketallet i 2060 med 0,8 mill i forhold til referansealternativet. Størst er som ventet virkningen av ulike forutsetninger om innvandringen: Høy innvandring gir et folketall som er 0,88 mill høyere enn i referansealternativet, mens lav innvandring reduserer det med 0,72 mill.

Resultatene fra framskrivingen ligger en god del over tallene fra 2005-framskrivingen, også vist i figur 11. I mellomalternativet, MMMM, er folkemengden i 2060 blitt hele 0,8 mill høyere i den siste framskrivingen. Dette skyldes forventningene om høyere innvandring, men også i noen grad forventningen om litt høyere

Tabell 2. Forskjell i folketallet i 2060 mellom referansealternativet MMMM og noen andre alternativer

Alternativ		Mill.
Lav vekst	LLML	-1,61
Referanse	MMMM	0,00
Høy vekst	HHMH	1,58
Lav fruktbarhet	LMMM	-0,78
Høy fruktbarhet	HMMM	0,49
Lav vekst i levealderen	MLMM	-0,19
Høy vekst i levealderen	MHMM	0,16
Lav innvandring	MMML	-0,72
Høy innvandring	MMMH	0,88
Ingen nettoinnvandring	MMMO	-1,87
Ingen flyttinger over kommune- og landegrenser	MMO0	-1,93
Ingen vekst i levealderen	MKMM	-0,47

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

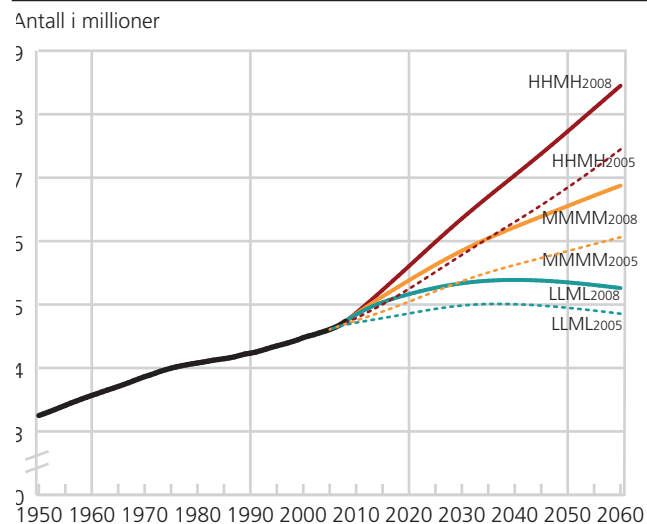
fruktbarhet og litt høyere levealder enn forutsatt i 2005. Dette gjelder særlig i begynnelsen av framskrivingsperioden. I lavalternativet LLML ligger folkemengden nå 0,4 mill over og i høyalternativet 1 mill over forrige framskriving.

På lang sikt vil vi få en betydelig eldre befolkning, se figur 12. Antall personer 67 år og eldre sank fra en topp på 620 000 i 1995 til drøye 600 000 i 2004 fordi de nye pensjonistene kom fra de små fødselskullene fra 1930-årene. Antall personer 67 år og eldre vil etter hvert vokse raskt, fra 614 000 i 2008 til om lag 1,5 millioner i 2060 i følge mellomalternativet (eller mellom 1,3 og 1,8 mill i følge ytteralternativene). Dette er over dobbelt så mange som i dag. I forhold til 2005-framskrivingen viser de nyeste beregningene rundt 200 000 flere personer 67 år og over. Dette skyldes primært det høye antallet innvandrere som kommer nå og i årene framover, og at disse etter hvert blir gamle fordi mange av disse forventes å bosette seg her permanent. Det er imidlertid stor usikkerhet om i hvor stor grad innvandrere fra de nye EØS-landene vil bli i Norge eller vende tilbake til hjemlandet.

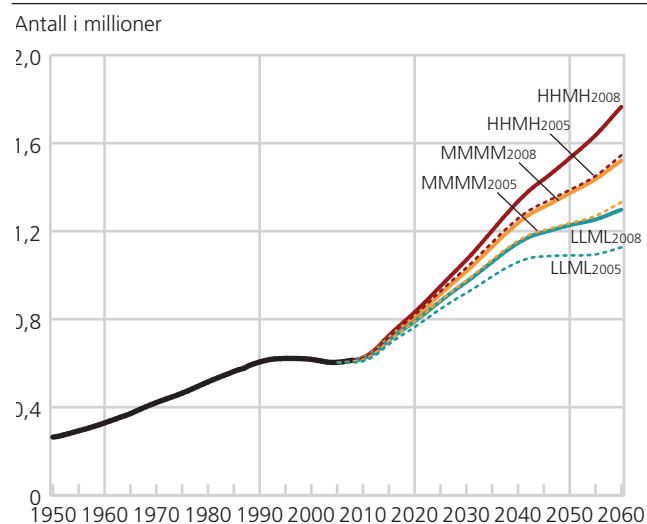
Et mye brukt mål for aldersstrukturen er forholdet mellom "den tærende og nærende" delen av befolkningen, også kalt forsørgerbyrden (*dependency ratio*). Dette er definert som forholdet mellom antall personer i yrkespassive og yrkesaktive aldre. De yrkesaktive utgjøres primært av personer i aldersgruppen 20-66 år. Forsørgerbyrden ser bort fra at det er mange personer under 20 og over 66 år som er yrkesaktive, på samme måte som det er mange i gruppen 20-66 år som ikke er yrkesaktive. Det er likevel et nyttig mål for utviklingen av befolkningens aldersfordeling.

Figur 13 viser at forsørgerbyrden i dag er 0,64, det vil si at det er 64 personer i yrkespassiv alder per 100 personer i yrkesaktiv alder, eller forenklet at 100 "arbeidende" personer må "brødfø" 64 "avhengige" personer. Dette forholdet vil bli noe gunstigere i de nærmeste årene pga de små kullene fra 1930-tallet. Etter 2012 vil forsørgerbyrden imidlertid øke sterkt, nesten uansett hvilket alternativ vi ser på. I 2060 vil forsørgerbyrden

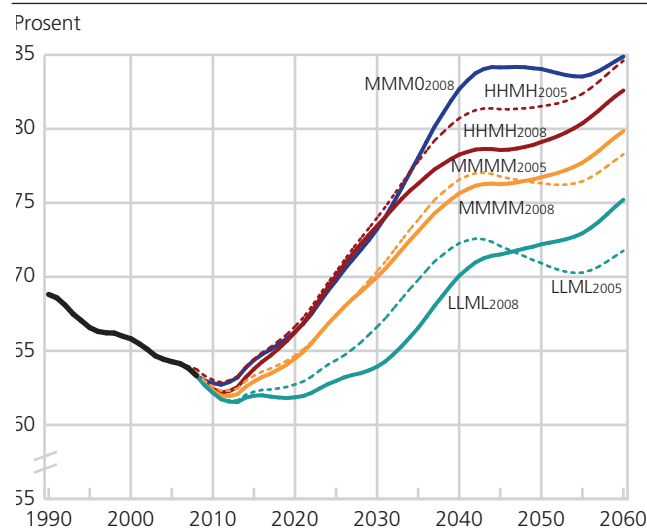
Figur 11. Folkemengden 1950-2060, framskrevet i 2005 og 2008

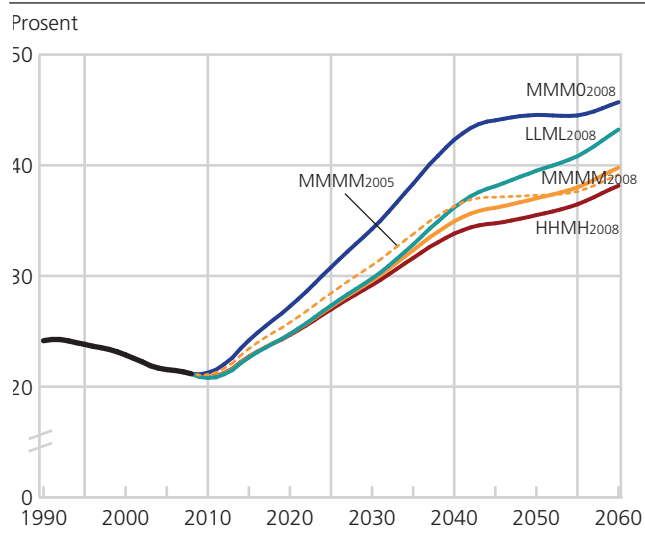
Figur 12. Antall personer i aldersgruppen 67 år og over, framskrevet i 2005 og 2008

Figur 13. Antall personer 0-19 og 67 år og over i forhold til antall personer 20-66 år, framskrevet i 2005 og 2008

Figur 14 **Forsørgerbyrden for eldre: Antall personer 67 år og over i forhold til antall personer 20-66 år, framskrevet i 2005 og 2008**

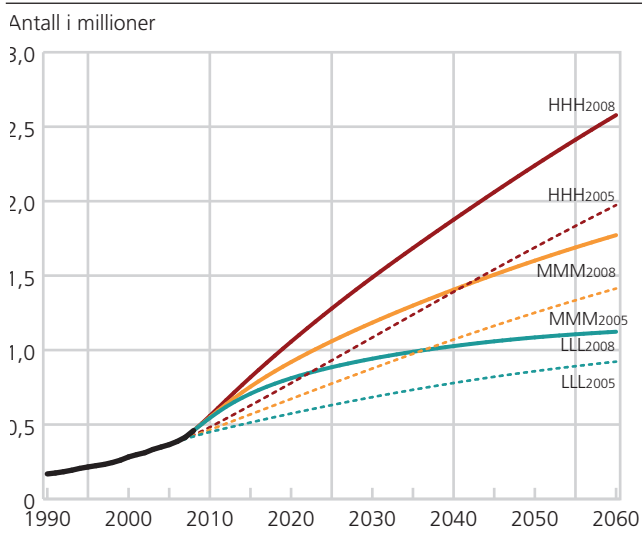

være kommet opp i mellom 75 og 85 prosent. På lang sikt vil økningen bli sterkest dersom nettoinnvandringen skulle stoppe opp umiddelbart (MMM0). På kort sikt vil forsørgerbyrden øke lite dersom det blir født få barn, som i lavalternativet LLML, men på lengre sikt vil forsørgerbyrden øke også med disse forutsetningene. I forhold til 2005-framskrivningen er det små forskjeller for mellomalternativet gjennom det meste av framskrivingsperioden.

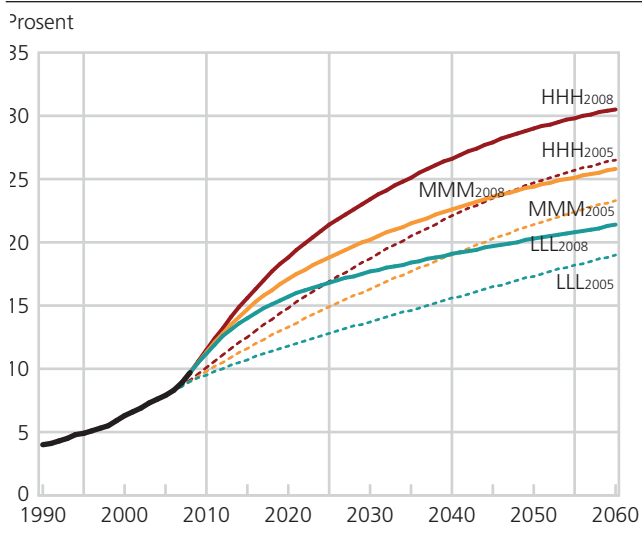
Forsørgerbyrden kan også beregnes for den eldre delen av befolkningen (figur 14). Begrunnelsen for dette er at eldre på mange måter er mer ressurskrevende enn barn og ungdom og at det derfor kan være nyttig å ha en indikator for dette. Forsørgerbyrden for eldre vil øke enda mer framover enn forsørgerbyrden for unge og eldre samlet. Det tar imidlertid lang tid før variasjoner i fruktbarheten slår ut i forsørgerbyrden for eldre. Økte fødselstall f.eks. påvirker først størrelsen på den yrkesaktive befolkningen etter 20 år, og virkningen på forsørgerbyrden blir tydelig først når de større fødselskullene blir gamle, dvs. etter 67 år. Noe tilsvarende gjelder økt innvandring, som fører til en umiddelbar økning av den yrkesaktive befolkningen, men den relative endringen av denne blir liten. Det er først når den økte innvandringen fører til at det blir flere gamle, at dette gir seg utslag i endret forsørgerbyrde for eldre. Endelig tar det lang tid før endringer i dødeligheten påvirker forsørgerbyrden, fordi det er få som dør før de er 70 år.

Det tar altså mange år før det blir noen vesentlig forskjell mellom forsørgerbyrden for eldre i de tre hovedalternativene. Umiddelbar stopp i innvandringsoverskuddet vil imidlertid ganske snart føre til en høyere forsørgerbyrde, da dette medfører svakere vekst i den yrkesaktive befolkningen. Figur 14 viser også at forsørgerbyrden for eldre er litt lavere enn i følge 2005-framskrivningen, pga betydelig høyere innvandringsnivå i alle alternativer.

Figur 15. **Antall personer med innvandrerbakgrunn, framskrevet i 2005 og 2008**

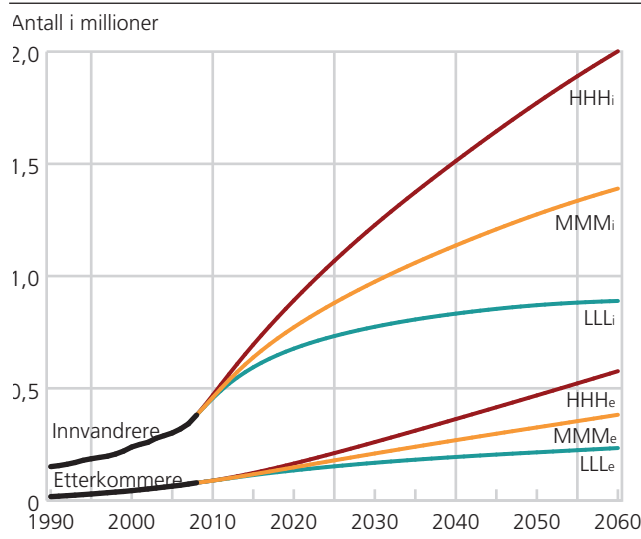
Figur 16. **Innvandrerbefolkningens andel av den samlede befolkningen, framskrevet i 2005 og 2008**

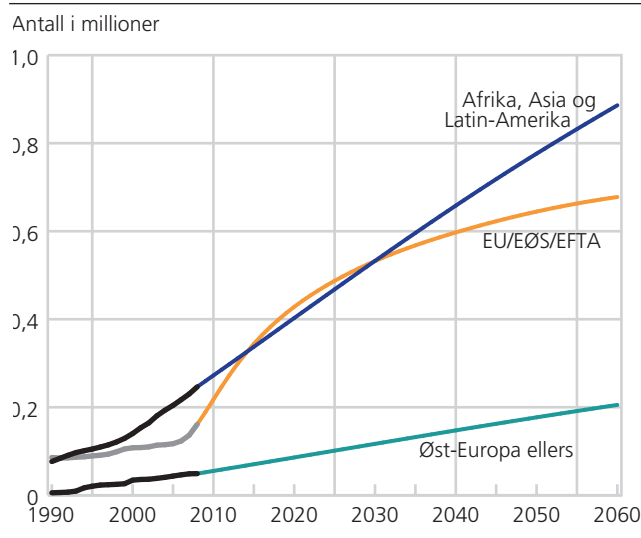
7. Innvandrerbefolkningens størrelse og alderssammensetning framover

Innvandrerbefolkningen vil øke sterkt i årene framover, fra 460 000 i dag til mellom 1,1 og 2,6 millioner i 2060, se figur 15. Dette er en god del høyere enn i følge 2005-framskrivningen, da innvandrerbefolkningen ble beregnet til å være mellom 1 og 2 mill i 2060. I 2060 vil innvandrebefolkningen utgjøre mellom 21 og 31 prosent av den samlede folkemengden, mot mellom 19 og 27 prosent i 2005-framskrivningen, som vist i figur 16. Forskjellen fra 2005-framskrivningen er størst i høyalternativet.

Tallene i figur 15 og 16 omfatter hele innvandrerbefolkningen, det vil si både innvandrere og deres barn født i Norge. I figur 17 viser vi disse to gruppene hver for seg. Vi ser at antall innvandrere i Norge vil øke fra

Figur 17. Innvandrere og etterkommere¹. Registrert og framskrevet¹ Født i Norge av to utenlandsfødte foreldre

Figur 18. Innvandrerbefolkningen etter landbakgrunn. Registrert og framskrevet ifølge alternativ MMM

ca 400 000 nå til mellom 0,9 og 2 mill. i 2060. Antall etterkommere vil øke fra dagens 100 000 til mellom 0,2 og 0,6 mill. i 2060.

Framskrivingen viser videre at innvandrerbefolkningen med bakgrunn fra EU/EØS/EFTA vil fordobles fra dagens 161 000 personer til rundt 320 000 i 2014, ifølge mellomalternativet (figur 18). I 2060 kan personer fra denne gruppen utgjøre mellom 480 000 og 930 000. Fra gruppe nummer 2, Øst-Europa ellers, bor det i dag rundt 50 000 i Norge. Denne gruppen vil øke svakt, til rundt 100 000 personer i 2024 ifølge mellomalternativet. I dag er det om lag 250 000 personer som har bakgrunn fra Afrika, Asia og Latin-Amerika. I 2027 vil denne gruppen være omtrent dobbelt så stor ifølge mellomalternativet, og 100 000 færre eller flere ifølge de to ytteralternativene.

Forholdet mellom de to største innvandrergruppene vil endres over tid, avhengig av forutsetningene. Ifølge mellomalternativet kan det bli litt flere personer i gruppe 1 enn i gruppe 3 i perioden 2016-2029, men deretter vil det igjen være flest med bakgrunn fra ikke-europeiske land.

8. Regional befolkningsutvikling

Helt siden midten av forrige århundre har det vært et hovedtrekk ved befolkningsutviklingen at flyttestrømmene har gått fra distriktene til de største byene og områdene rundt disse. Riktignok var det en periode på 1970-tallet da denne omfordelingen stoppet opp, men oppbremsingen var bare midlertidig. I tråd med dette har andelen av befolkningen som er bosatt i de mest sentrale kommunene, økt fra under halvparten til drøyt 55 prosent etter 1980 (figur 19). I samme figur er det vist hvordan denne andelen er beregnet å endre seg i en rekke tidligere framskrivninger. En konklusjon som kan trekkes, er at disse stort sett har beregnet en langsommere omfordeling av befolkningen mellom perifere og sentrale strøk av landet enn det som senere er registrert. Dette skyldes blant annet at framskrivingsmodellen (BEFREG) har noen egenskaper som medfører at forskjellene i regional befolkningsutvikling dempes over tid.

Mellomalternativet (MMMM) fra den siste befolkningsframskrivingen viser en sterkere vekst i sentraliserings-andelen enn tidligere framskrivninger. Dette har sammenheng med den sterke innvandringen som er forutsatt. Vi vet fra statistikken over innflytting fra utlandet og fra studier av innvandreres sekundærflyttinger at innvandrere har et mer sentraliserende flyttemønster enn befolkningen ellers. Når vi har spesifisert egne regionale fordelinger av innflyttere fra utlandet, samtidig med høy nettoinnvandring, får vi som resultat at det blir spesielt sterk vekst i urbane strøk av landet.

Selv om våre flytteforutsetninger medfører at befolkningsveksten blir sterkere i byene og i områdene rundt de største byene, vil et høyt innvandringsnivå likevel medføre at færre kommuner kommer til å oppleve befolkningsnedgang enn før. Bare fra 2006 til 2007 ble det langt færre kommuner som registrerte nedgang i folketallet (168 i 2007 mot 231 i 2006 og 235 i 5-årsperioden 2003-2008). Når vi ser på hva som er beregnet for de første fem årene i framskrivingen, der vi forutsetter en svært høy innvandring (unntatt i 0-alternativet), vil antall kommuner med vekst være høyere enn etter 2005-framskrivingens forutsetninger. I årene som kommer vil antall kommuner med synkende folketall ligge i området fra noe under 150 til noe over 200 (tabell 3), når vi ser bort fra alternativet uten nettoinnvandring. Dersom innvandringsoverskuddet faller bort, vil folke-mengden gå ned i rundt 280 kommuner.

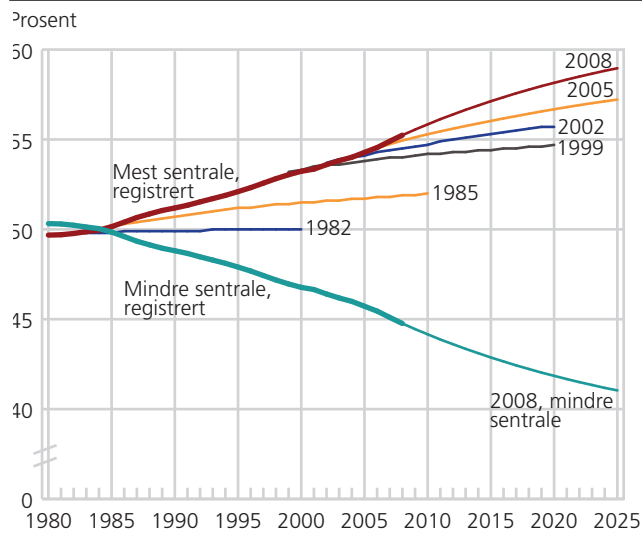
9. Oppsummering

De nye framskrivingene viser at vi vil få sterk befolkningsvekst i årene som kommer med de forutsetninger som er gjort. Dette skyldes særlig innvandringen, som

Tabell 3. Antall kommuner med nedgang og vekst i totalt folketall de første fem år i framskrivingene laget i 2008 og 2005

	2008				2005			
	Registrert 2003-2008	LLML	MMMM	HMH	Registrert 2000-2005	LLML	MMMM	HMH
Kommuner med nedgang	235	211	176	140	236	261	227	192
Kommuner med vekst	195	219	254	290	197	172	206	241

Figur 19. Bosatte i de mest sentrale og mindre sentrale strøk. Registrert og framskrevet

vi tror kommer til å være høy i noen få år til, for deretter å avta. Det er imidlertid stor usikkerhet om dette. Det er ikke urealistisk at nettoinnvandringen vil øke enda raskere og noe lenger enn forutsatt, selv i høy-alternativet. Det er heller ikke urealistisk at nettoinnvandringen kan synke enda raskere enn vi forutsetter i de tre framskrivingsalternativene, særlig hvis den økonomiske utviklingen i Norge framover blir svakere. En annen usikkerhetsfaktor er ytterligere utvidelse av EU.

Den høye innvandringen fører til at antall innvandrere i Norge vil øke til mellom 0,9 og 2 mill. i 2060. Antall etterkommere, dvs. personer født i Norge av utenlandsfødte foreldre, vil relativt sett øke enda raskere, til mellom 380 000 og 580 000. Det er summen av disse som i dag kalles for innvandrebefolkningen, og som er beregnet til å vokse fra 10 til mellom 21 og 31 prosent. Dette er fra 2 til 5 prosentpoeng høyere enn i framskrivingen fra 2005.

De nye framskrivningene bekrefter tidligere framskrivings resultater om en sterk aldring av befolkningen i årene som kommer, særlig etter 2010-2015. Det blir noe flere eldre enn i forrige framskriving (fra 2005), fordi vi stort sett har forutsatt høyere innvandring, fruktbarhet og levealder i alle alternativer.

Referanser

Brunborg, Helge og Inger Texmon (2006): Hvor stor blir innvandrerbefolkningen fremover? *Samfunnsspeilet* 4: 6-16.

Foss, Aslaug Hurlen (2006): Fruktbarhet blant innvandrerkvinner: 1 av 5 fødte har foreldre som har innvandret. *Samfunnsspeilet* 4: 48-51.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (2008): *Vi blir... Om arbeidsinnvandring fra Polen og Baltikum*, Rapport 1-2008, Oslo.

Keilman, Nico og Dinh Quang Pham (2005): Hvor lenge kommer vi til å leve? Levealder og aldersmønster for dødeligheten i Norge, 1900–2060, *Økonomiske analyser* 6/2005: 43-49.

Statistisk sentralbyrå (1994): *Standard for kommune-klassifisering*. Statistisk sentralbyrå 1994. (NOS C 192).

Stortingsmelding nr. 18 (2007-2008): *Arbeidsinnvandring*, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Oslo.

United Nations (2007): *World Population Prospects. The 2006 Revision. Highlights*. ESA/P/WP.202, Department of Economic and Social Affairs, United Nations, New York. http://www.un.org/esa/population/publications/wpp2006/WPP2006_Highlights_rev.pdf.

Utlendingsdirektoratet (2008): *Over 1600 fikk familieinnvandringstillatelse i januar*. 22. februar <http://www.udi.no/templates/Page.aspx?id=9093>

Vassenden, Kåre (1997): *Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?* Statistiske analyser 20, Statistisk sentralbyrå.

Aalandslid, Vebjørn (2005): Inn- og utvandring blant innvandrere – hvor mange vil flytte i årene framover? *Økonomiske analyser* 6/2005: 56-63.

Noter

¹ De første fem årene i framskrivingsperioden blir utflyttingssannsynlighetene for perioden 2003-2007 vektet med tilsvarende størrelse for 2007, slik at mobiliteten synker gradvis til gjennomsnittsnivået for 2003-2007.

² Overgangsreglene innebærer at personer fra disse landene kan oppholde seg i Norge i tre eller seks måneder som arbeidssøkere. Men de kan ikke begynne å jobbe før de har fått tillatelse, og det stilles strenge krav til arbeidsforholdet.

³ Etter at den nye framskrivingen ble offentliggjort, er det lagt fram tall for første kvartal 2008, som viser at innvandringen har fortsatt å øke, se <http://www.ssb.no/folkendrkv/>. I forhold til første kvartal 2007 økte innvandringen med 34 prosent mens utvandringen sank med 13 prosent, noe som førte til en økning i nettoinnvandringen på 66 prosent. De fire siste kvartaler var nettoinnvandringen på hele 45 000.

- ⁴ Kroatia, Makedonia og Tyrkia har status som EU-kandidatland, mens Albania, Bosnia-Hercegovina, Serbia og Montenegro har status som potensielle kandidatland.
- ⁵ Usikkerheten om Tyrkias eventuelle EU-medlemskap er for stor til at vi har funnet grunn til å lage et eget alternativ om dette. En framtidig innlemmelse er i noen grad tatt hensyn til i og med det relativt store innvandringsoverskuddet i høyalternativet for personer med bakgrunn fra Asia, Afrika og Latin-Amerika.
- ⁶ Arbeidstakere fra Estland, Litauen, Latvia, Polen, Den tsjekkiske republikk, Slovakia, Slovenia og Ungarn er underlagt overgangsordninger fram til mai 2009 og arbeidstakere fra Bulgaria og Romania ut 2008, eventuelt i ytterligere tre år.
- ⁷ Inntekter fra utvinning av olje og gass kompenseres med kapitalavkastning fra Statens pensjonsfond, men handlingsregelen for uttak fra dette fondet vil innebære at fondskapitalen på lang sikt må forventes å vokse langsommere enn BNP. Med tilnærmet lik trendvekst i BNP i fastlands-Norge og andre land, vil dermed Norges nasjonalinntekt vokse langsommere enn BNP i andre land.